

از مریم جزیره هنگام تا مُم ما؛

سیمای زن هرمزگانی

در سینمای مستند ایران

داشت. **مم ما - رها فریدی ۱۳۹۶**

سال ۱۳۹۰، پانزده سال بعد از مرگ خود خواسته‌ی ابراهیم منصفی، مادرش «حاجی مریم» دارفانی را وداع گفت. او زن پیر شگفت‌انگیزی سرشار از زندگی و خرد بود. «مُم ما» بخش کوچکی از فیلم بلند «چی چکا» ست که رها فریدی ساخته آن است و این قسمت از فیلم که حاصل تجربه و زندگی یک روزه رها فریدی در کنار حاجی مریم است، این فیلم باعث شد تا او به بازخوانی آهنگ مُم ما به همراه ابراهیم علوی (نوازنده گیتار) بپردازد.

فیلم «چی چکا - قصه شب» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی رها فریدی است. فیلم «چی چکا» که به بندرعباسی به معنی «قصه شب»، مستندی ۹۰ دقیقه‌ای موزیکال و مردم نگار است؛ فیلم روایتگر زندگی پر چالش خنیاگر جنوبی «ابراهیم منصفی» و معرف موسیقی محلی و معاصر بندرعباس است. «چی چکا» پنجره‌ای به جنوب ایران باز می‌کند و فرهنگ زندگی، آداب و رسوم مردمان این منطقه را به تصویر می‌کشد.

شروع می‌کند، به دلیل تجربه تلخی که از خشونت خانگی داشته تصمیم می‌گیرد سازمان غیر دولتی «زنان ساحل میناب» را راه اندازی کند؛ و به زنانی که در استان هرمزگان مشاغل خانگی دارند خدماتی مانند بیمه و وام بانکی ارائه دهد.

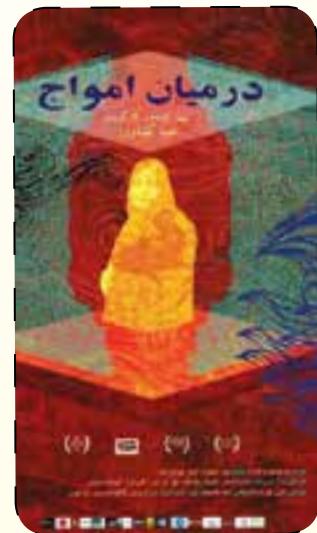
رقبه با دیدن وضعیت زنان دستفروش میناب، تصمیم می‌گیرد آنان را در مکان مشخصی ساماندهی کند. طرحش را به شهرداری میناب پیشنهاد می‌دهد و با موافقت شهردار روبرو می‌شود. در زمینی در حاشیه شهر میناب که متعلق به شهرداری است، با سرمایه شخصی خودش، بازار سنتی را راه اندازی می‌کند.

در حال حاضر بیش از ۸۰۰ دستفروش زن در این بازار هفتگی کار می‌کنند. به روایت فیلم، بعد از عوض شدن شهردار میناب، نزدیک به ۴ سال است که شهرداری با بالا رفتن ارزش زمین، خواهان خراب کردن بازار و خلع رقیبه از سمت مدیریت بازار می‌شود. در این مدت رقیبه برای نگه داشتن بازار مقاومت می‌کند.

بر خلاف قرارداد موجود، شهرداری میناب از او به جرم تصاحب زمین شکایت می‌کند و پرونده آن‌ها در دادگاه در جریان است... این مستند به هنگام تولید توانست جوایز فاند جشنواره‌ها و موسسات فیلم از قبیل فاند پست پروداکشن فستیوال فیلم ایدفا، فاند موسسه فیلم بیروت، فاند موسسه فیلم نورو، فاند fritford، فاند میدنورسک را کسب کند و در ادامه توانست در پیچینگ فروم فستیوال مستند زاگرب، مدیوم، تریاکا و شبکه مستندسازان اروپا حضور موثر پیدا کند.

این مستند در استمرار موفقیت‌های خود توانست نخستین نمایش خارجی خود در اکتبر ۲۰۱۶ جشنواره بین المللی فیلم مستند فیلم‌هایی از جنوب Film fra Sor در شهر اسلو داشته باشد و در نوامبر همان سال جشنواره بین المللی فیلم مستند تروندهایم هلند نیز نمایش موفقی

با وجود اینکه مدیریت زنان در سازمان‌های سایر کشورها دستاوردهای شایان توجهی داشته است، ولی طبق پژوهش‌ها تمایل عمومی در بیشتر سازمان‌های دولتی کشور ما به برگزیدن مدیران مرد معطوف است

برقع‌ها مدفون می‌شوند. **در میان امواج - میناکشاورز ۱۳۹۵**
«آیا او در این مبارزه پیروز می‌شود؟» یا «در میان امواج» داستان زندگی رقیبه است، زن ۳۸ ساله‌ای که مادر ۵ بچه است و در شهر میناب زندگی می‌کند. رقیبه کارش را که در خانه با صنایع دستی

این فیلم مستند داستان یک زوج سالخورده به نام مریم مهردیروستانی و همسر نیمه بینایش احمد محمدحسن را به تصویر می‌کشد که در دهه هفتم عمر خود در روستایی بزرگ و خالی از سکنه، به نام «غیل» زندگی می‌کنند. در روستای غیل و روستاهای اطراف آن، که در جزیره هنگام واقع است، این دو، تنها افراد حاضر در این جزیره‌اند. تصویربرداری این فیلم، همزمان با آغاز جنگ عراق و آمریکا و برگزاری انتخابات شورا انجام می‌شود. این دو رویداد، در روستایی دو نفره، آمیزه‌ای از تلخی و طنز را نشان می‌دهد.

از پس برقع - مهرداد اسکویی ۱۳۸۳

«از پس برقع» فیلمی مستند به کارگردانی و تهیه‌کنندگی مهرداد اسکویی محصول ۱۳۸۳ است. این مستند در جشنواره‌های داخلی و خارجی جوایزی را کسب نموده است. از جمله جشنواره مستند آمستردام، ژنو، assen هلند، جایزه ویژه هیئت داوران در جشنواره فیم «مدویای» مجارستان، جایزه بزرگ اژدهای طلایی از جشنواره بین‌المللی فیلم CRACWO، لهستان، ۲۰۰۵. اسکویی موفق شد عنوان بهترین کارگردان در جشنواره فیلم فجر ۱۳۸۳ را دریافت کند.

«از پس برقع» درباره مشکلات روحی و مسائل معیشتی زنان روستاهای قشم است. برخی از آن‌ها معتقدند این مشکلات توسط «مامازار» و در مراسم «زار» معالجه می‌شود. این فیلم نگاه موشکافانه‌ای به این مردم و زنان جنوب و شخصی به نام فاطمه که یک «مامازار» است و در سکوت و تنهایی مقدمات برپایی یک مراسم زار را پی می‌گیرد، دارد. در این فیلم با قشرهای آسیب‌پذیری رو به رو هستیم، زن‌هایی که از زندگی خود سخن می‌گویند و چهره و سرنوشتی شبیه به هم دارند.

رامتین شهبازی، نویسنده و منتقد فیلم، در مورد این فیلم می‌گوید:

«زن‌هایی که در فیلم «از پس برقع» داستان‌های زندگی خود را باز می‌گویند عموماً جزئیاتی شبیه به هم در زندگی دارند. کمتر شخصیتی را می‌توان سراغ گرفت که داستانش تفاوت زیادی با دیگری داشته باشد، اما آنچه موجب تغییراتی در فضای فیلم شده و به اسکویی این امکان را داده که به نگره‌هایی تازه دست یابد، تغییر لحن این زن‌ها در برخورد با حوادث ریز و درشت زندگی‌شان است. برخی از آنها هنوز شکنندگی زنانه را در برخورد با حوادث زندگی حفظ کرده‌اند و برخی دیگر، خود در سختی شبیه مردان شده‌اند.

شیوه گفتگوی اسکویی با سوز خود در فیلم نیز جالب توجه به نظر می‌رسد. این که زنانی با این همه محدودیت حاضر می‌شوند مقابل دوربین‌ها نشسته و رازهای مگوی خود را از زندگی‌شان بیان کنند، نیز خود نکته‌ای قابل بحث در کارگردانی این گونه فیلم هاست.

فیلمساز توانسته توجه و اعتماد آنها را به خود جلب کند و آنها را در موقعیتی قرار دهد تا برقع‌ها را از روی زندگی‌شان پس زده و به بیان حقایق بپردازند که در پس این

سمیره حنایی

تأیید از دهه ۶۰ نقش زنان در سینمای ایران کم‌رنگ بود. نقش زن اصولاً در سایه حضور کاراکتر مرد گم می‌شد. کاراکتر زن در نقشی مکمل در برابر نقش مرد داشت، آن هم نه نقش مکملی خوب و کامل، بلکه یک نقش مکمل کم‌رنگ و ساده انگارانه. کمتر فیلمی در آن برهه ساخته می‌شد که زن، شخصیت محوری اش باشد و موضوع فیلم را پیش ببرد. این وضعیت در سینمای مستند نیز وجود داشت. با گذشت زمان سینمای ایران تلاش کرد هم راستا با سینمای جهان نگاهی تازه به زنان داشته باشد. دنیای «زنانه» شان را بیشتر به تصویر بکشد. از مشکلات و توانمندی‌هایشان پرده بردارد.

زنان هرمزگان در دنیای زنانه خود راز و رمزهای بسیاری دارند. زنانگی‌هایی که کمتر دیده و شنیده شده‌اند، باید‌هایی که نباید بر زبان جاری می‌شدند، قدم‌هایی که فراتر از حصار خانه با جنگندگی پرداشته شدند، تاکنون بارها سوزده فعالیت فیلم‌سازان مختلف قرار گرفته که موجب شده تلاش‌هایشان به مدد این فیلم‌سازان نمود پیدا کرده است. در این نوشتار چهار فیلم مستند اجتماعی که اختصاصاً به موضوع زنان هرمزگان می‌پردازد، را بررسی خواهیم کرد.

مریم جزیره هنگام - مهرداد اسکویی ۱۳۸۲

«مریم جزیره هنگام» فیلمی مستند به کارگردانی و تهیه‌کنندگی مهرداد اسکویی محصول ۱۳۸۲ است. این فیلم جوایزی را به دست آورده و در چندین جشنواره‌های داخلی و خارجی شرکت کرده است، از جمله: دیپلم افتخار از چهارمین جشنواره ملی، فرهنگی هنری «عدرا»، ۱۳۸۳، دیپلم افتخار از «جشن فیلم کوتاه ایران»، ۱۳۸۳، هشتمین دوره جشنواره بین‌المللی محیط زیست و قوم شناختی رومانی، ۲۰۰۶، نهمین جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران.